

*Ілійчук Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА

«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Однією з тенденцій сучасної освіти є модернізація змісту і організація процесу навчання на засадах компетентісного підходу, спрямованого на розвиток ключових та предметних компетентностей, необхідних кожній особистості для успішної життєдіяльності і самореалізації у подальшій професійній діяльності та особистому житті. Відтак очевидною стає необхідність трансформації освітньої сфери, головна мета якої полягає у забезпеченні високої якості освіти від початкової школи, основу якої становить дошкілля, до закладів вищої освіти і освіти впродовж життя. Реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів, в нашій країні регламентуються Законом України «Про освіту», Державним стандартом початкової освіти, Концепцією Нової української школи, конкретизовано у навчальних програмах для початкової школи.

Важлива роль у реалізації інновацій та впровадження компетентісного підходу належить підручнику, зміст якого, виходячи із концептуальних засад реформування початкової освіти, переорієнтовується на результат навчання в діяльнісному вимірі, зміщення акценту з накопичення знань, умінь і навичок на формування в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід навчальної діяльності для розв'язання конкретних проблем. Відтак філософія Нової української школи ставить перед освітянською спільнотою важливе завдання пошуку ефективних механізмів розроблення і впровадження підручників задля реалізації компетентісного підходу в освітньому процесі. Чинна нормативна база регулює питання розроблення, відбору для надання грифа «Рекомендовано МОН України» і вибору закладами освіти підручників. Зокрема, відбір підручників для ЗЗСО здійснюється відповідно до Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників (Наказ МОН України від 17.07.2019 р. № 1002) [2]. У Інструктивно-методичних матеріалах для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників (Наказ МОН України від 31.10.2018 р. № 1183) визначено науково-методичні вимоги, які стосуються змісту і структури підручника, методичних прийомів та засобів формування компетентностей в учнів, а також антидискримінаційні, дизайнерські і санітарно-гігієнічні вимоги [1].

Компетентісний підхід як один із способів досягнення нової якості початкової освіти

реалізується у змісті інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Відповідно до Типової освітньої програми для 1-2 класів НУШ (Наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1272) [3] і Типової освітньої програми для 3-4 класів НУШ (Наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1273) [4], розроблених під керівництвом О.Я.Савченко, метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток учнів на основі формування цілісного образу світу у процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу та суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності і соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність розв'язувати практичні задачі. Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники природничої, громадянської та історичної, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей в їх інтегрованій суті, а саме: «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», «Людина і природа» (1-2 класи); «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», «Природа», «Людина і природа» (3-4 класи).

Згідно Типової освітньої програми для 3-4 класів НУШ, яка розроблена під керівництвом Р.Б.Шияна (Наказ МОН України від 08.10.2019 року № 1273) [5], в межах курсу «Я досліджую світ» інтегруються мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична освітні галузі. Кожна із освітніх галузей реалізується і структурується за змістовими лініями, зокрема, природнича – «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі»; технологічна – «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут»; соціальна і здоров'язбережувальна – «Безпека», «Здоров'я», «Добробут»; громадянська та історична – «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці», а також елементи мовно-літературної («Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо») та математичної («Лічба», «Числа. Дії з числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними») освітніх галузей. Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових і предметних компетентностей учнів, сприяють формуванню ціннісних і світоглядних орієнтацій, що визначають поведінку дитини у повсякденних життєвих ситуаціях.

Інформацію про конкурсний відбір підручників, надання грифів «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», розміщено на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua>). Зокрема, Наказ МОН від 06.07.2018 р. № 734 «Про надання грифа «Рекомендовано МОН України» підручникам для 1 класу закладів загальної середньої освіти», Наказ МОН від 28.03.2019 р. № 407 «Про надання грифа «Рекомендовано МОН України»

підручникам для 2 класу закладів загальної середньої освіти», Наказ МОН від 21.02.2020 р. № 271 «Про надання грифа «Рекомендовано МОН України» підручникам для 3 класу закладів загальної середньої освіти», Наказ МОН від 16.01.2021 р. № 53 «Про надання грифа «Рекомендовано МОН України» підручникам для 4 класу закладів загальної середньої освіти» (<https://imzo.gov.ua/dokumenty/nakazi-mon-ukrayini/>).

Отже, сьогодні задля забезпечення якості освітньої діяльності виникла нагальна потреба впровадження у зміст освіти компетентнісного підходу та його спрямування на інтеграцію до світових стандартів. Це вплинуло на вітчизняне підручникотворення і подальше впровадження розроблених підручників у шкільну практику, зокрема і підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентнісно орієнтоване навчання, компетентності, підручник, інтегрований курс «Я досліджую світ».

Література:

1. Інструктивно-методичні матеріали для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.10.2018 р. № 1183. URL: <https://cutt.ly/Kvfanhb>
2. Порядок конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.07.2019 р. № 1002. URL: <https://cutt.ly/QvfaDSo>
3. Типова освітня програма для 1-2 класів НУШ, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 р. № 1272. URL: <https://cutt.ly/ZvfaBRq>
4. Типова освітня програма для 3-4 класів НУШ, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 р. № 1273. URL: <https://cutt.ly/Bvfa4xI>
5. Типова освітня програма для 3-4 класів НУШ, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б.: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 р. № 1273. URL: <https://cutt.ly/svfsiYP>